

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XI. Gregorius IX. (a) Episcopo Pictaviensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

CAPUT XI.

Gregorius IX. (a) *Episcopo Pictaviensi.*

Jordanæ mulieris petitio continebat, quod laicus cum ipsa, quæ nondum decimum ætatis suæ annum compleverat, per verba de futuro contraxit, & eâ intra ejusdem anni (b) spatium carnaliter (c) cognitâ, matrem ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnatâ commixtionis amplexus procedere non expavit. *Et infra:* Quare præfata I. supplicavit, ut cum carnis stimulis resistere nequeat; sibi ne jure suo sine (d) sua propria culpa fraudetur, providere salubriter dignaremur. Eapropter mandamus, quatenus, si res ita se habet, utrumque ipsorum ad vovendam perpetuam continentiam attentè moneas, & inducas; & si ad eam induci nequiverint, memoratam I. injuncta ei primitus pro commisso incestu pœnitentiâ competenti, ut eidem cohabitaret, & conjugale debitum reddat exactus, ecclesiasticâ censurâ compellas.

NOTÆ.

(a) *Pictaviensi.*] Guillelmo videlicet quarto hujus nominis. De diecesi Pictaviensi egi in cap. super, 20. de rescriptis.

(b) *Anni spatium.* Quia malicia solet supplere ætatem, ut probavi in cap. 3. de sponsal.

(c) *Cognita.*] Unde sponsalia transferant in matrimonium de præfenti, quod jure communi præsumptum dicebatur, ut probavi in cap. à nobis, de spons.

(d) *Sine culpa.*] Obstat Concil. Mogunt. celebratum sub Rabano can. 24. quod extat apud Burchardum lib. 6. Decreti, cap. 7. Ivonem p. 10. c. 136. Ant. August. in epist. lib. 35. tit. 1. cap. 29 in illis verbis: *Qui presbyterum occidit, duodecim annorum ei pœnitentia secundum statuta Priorum imponatur; aut si negaverit, si liber est, cum duodecim juret, &c. convictus vero noxæ usque ad ultimum vita tempus militare cingulum deponat, & uxorem amittat.* Ex quibus aperte constat, ob culpam tantum mariti uxorem illum amittere, divortiumque fieri. Pro cujus canonis expositione dicendum est, illa uxorem amittat, accipienda esse, id est uxorem non accipiat, ut notavit Ant. August. in dict. tit. 1. cap. 29. Quare dum apud Gratianum reperitur textus ille sub causa 17. q. 4. leguntur loco illorum verborum, *uxorem amittat*; talia, absque spe conjugii maneat. Etiam obstat textus in cap. perlatum 29. q. 2. ubi maritus ut divortium ab uxore faceret, alterius servituti se mancipavit: ergo quia propter factum mariti uxor sine culpa sua conjugii usu privatur. Sed respondetur in ejus textus specie, maritum existimasse propter servitutem, cui sponte se tradebat, divortium sequi; sed falsè & perperam, ut in eo textu docetur, & exponit Basil. Legion. de matrim. lib. 7. cap. 45.

COMMENTARIUM.

2. *Conclusio traditur & probatur.* IN his omnibus decisionibus una ferè, eademque traditur doctrina; quare sub unico commentario eas exponere decrevi. Sit conclusio: *Affinitas superveniens non dissolvit matrimonium contractum, sed tantum sponsalia de futuro.* Probant eam textus in cap. 2. de consanguin. & affin. cap. litteris, de testibus, cap. 4. de despons. impub. c. veniens, de regul. c. qui dormierit, c. concubistis 32. D.D. Gonzal, in Decretal. Tom. IV.

q. 5. cap. 2. 4. & 5. hoc titul. in 1. collect. quorum verba retuli supra in cap. discretionem. Alex. III. post Concil. Lateran. p. 12. cap. 1. ibi: *Sanè si aliquam uxoris suæ consanguineam, quæ illi in tertio gradu, vel deinceps contingat, carnali commixtione cognoverit, non est propter id divortium inter eos celebrandum, sed delinquenti est secundum qualitatem persona & criminis pœnitentia imponenda.* Et p. 6. cap. 15. Illustrant ultra congestos à Barbosa in præfenti, Petrus Greg. lib. 4. partit. tit. 14. cap. 5. Sanchez de matrim. lib. 9. dist. 27. & 31. Basil. eodem tract. lib. 6. cap. 13. & lib. 9. cap. 3. num. 17. & lib. 10. cap. 7. Anguianus de legibus lib. 4. cap. 4. Rouffelius lib. 1. histor. Pontif. jurisdict. cap. 5. num. 9. Vighel. in method. juris can. fol. 461. Bossius de effectibus matrim. cap. 5. per totum.

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo. Pœna incestus commissi cum consanguinea conjugis, ea est juxta sacros Canones, ut incestuosi conjugio priventur, omnique careant spe conjugii, ut probavi in c. 1. hoc titul. Igitur cognoscens consanguineam uxoris suæ, ipso matrimonio privari debet, præcipue cum veniat ad casum, à quo incipere non poterat, argumento legis si pœnam 68. l. pluribus 140. §. ult. ff. de verb. obl. §. 2. Instit. de inutil. stipul. quod agnoscens PP. Conciliorum Aquisgran. & Mentensis Galliarum, declararunt Lotharium Regem à vinculo matrimonii cum Theutberga contracti liberum, eo quod illam post matrimonium se Lotharii fratri dicerent commiscuisse, Augetur hæc dubitandi ratio ex c. 2. hoc titul. ubi expressè Alex. III. Pictaviensi Episcopo rescriptis, matrimonium ratum, non consummatum, per supervenientem affinitatem ita dissolvi, ut uxori liceat vivente priore marito alium accipere. Ergo quia matrimonium jam celebratum per supervenientem affinitatem dissolvitur.

Quà dubitandi ratione ita fulcitâ non obstante, vera est præfens assertio; pro cujus expositione sciendum est, in præfenti titulo agi de impedimento naturalis cognationis cujus nominis affinitas etiam comprehenditur, cap. lex divina 27. q. 2. c. quod autem 35. q. 2. & Aristotel. lib. 2. Polit. cap. 3. promiscuè accepit cognationem ex sanguine, vel affinitate; sicut de converso affinitas aliquando accipitur pro cognatione, ut in cap. 1. 35. quæst. 2. l. sancimus 22. Cod. de pœnis.

3. *Impugnatur tradita assertio.*

4. *De affinitate se ex copula illi-ia.*

Hæc autem affinitas naturalis duplex est, alia quæ ex copula licita maritali affinitate habita nascitur, de qua agemus in cap. quod supra 5. de consang. & affin. alia quæ ex copula illicita, concubinarum, vel etiam incestuosa oritur. Hæc autem secunda jure civili non fuit cognita, quia eo jure attentio affinitas non oriebatur, nisi ex iustis nuptiis, l. non facile, §. sciendum, ff. de gradibus: non autem nascebatur ex nuptiis interdictis, d. l. 4. §. affines ff. de gradibus, vel ex publico contubernio, l. adoptivus 14 §. idem tamen, ff. de ritu nupt. Et licet in l. liberi 4. C. de nuptiis, prohibeatur liberis in uxorem accipere concubinam patris, non id prohibetur, quia illicitum, sed quia inhonestum, cum in nuptiis quod honestum est, spectetur, l. semper ff. de ritu nupt. quare fecerit & irreligiosam dixit Imperator Alex. hujusmodi conjunctionem, quia contra pudorem est filium eam ducere in uxorem, quæ in contubernio patris fuit, ut docuit Corrasius lib. 1. miscel. cap. 3. jure verò canonico attentio, ex quolibet coitu intra, vel extra nuptias habito, publico, vel furtivo, affinitas nascitur, cap. neque eam, 35. q. 3. & in omnibus capitulis hujus tituli docetur.

§.
De affinitate superveniente.

Deinde sciendum est, in presenti titulo agi de impedimento naturalis cognationis, hoc est affinitatis, non antecedente nuptias, de qua agemus in cap. 1. cap. quod supra, de consanguin. & affin. sed eas subsequente, & superveniente matrimonio, vel sponsalibus jam contractis. Et primo docetur, hujusmodi affinitatem, etsi notoria sit, nullam vim habere dissolvendi matrimonium, irritare tamen sponsalia de futuro; privari autem conjugem incestuosum facultate petendi debitum, & contrahendi matrimonium cum alia, defunctâ primâ uxore; quæ pena communis est omnibus incestuosis, ut probavi in cap. 1. hoc titul. & in hac parte abrogata est ab Innocentio III. in cap. discretionem 6. hoc titul. vetus distinctio Alexandri, & Urbani III. inter publicum, & occultum incestum, & inter gradus remotos, vel proximos. Hoc autem procedit in eo, qui sciens, prudensque incestum commisit, secus verò si per ignorantiam, veluti si cum sorore conjugis, vel cum alia consanguinea, quam putabat esse uxorem propriam, concubisset, juxta textum in c. in lectum 34. q. 1. & hæc ignorantia per juramentum probanda est, d. c. in lectum, cum enim delicta æstimentur ex animo & proposito delinquentis, cap. cum voluntate 54. de sentent. ex comm. l. qui injuria 53. ff. de furiis, merito ignorantia excusationem meretur, cap. 2. de cognat. spirit. Hodie etiam, postquam per Concil. Trid. sess. 24. de reform. matr. c. 4. restricti sunt gradus affinitatis, tantum impedimentum hoc nascitur ex copula incestuosa habita intra illos gradus, intra quos affinitas durat. Unde quæri solet, utrum si conjux copulam habuerit cum consanguinea conjuncta uxori suæ intra tertium vel quartum gradum, sibi que in eodem gradu affini, impediatur à debiti conjugalis petitione? cum certum sit incestus crimen impedimentum afferre ad debiti petitionem, ex juribus supra adductis: quare videtur idem esse dicendum in hoc casu. Accedit, quia Concil. Trident. in d. c. 4. dum sustulit impedimentum contrahendi matrimonium ultra secundum gradum, nullam mentionem fecit de impedimento petendi debitum; quare in hac parte standum est antiquæ juris dispositioni, juxta textum in l. commo-dissime 10. ff. de liberis & posth. Quibus rationibus

ita anceps olim reddebatur hæc quæstio, ut sæpius agitata in sacra Pœnitentiaria, definita non fuisset, ut refert Navarrus lib. 4. consil. ad tit. de consanguin. consil. 6. n. 4. Sed contraria sententia verior est, scilicet etiam in hoc casu jus commune sublatum esse, incestumque commissum ultra secundum gradum affinitatis, minimè debiti extinctionem impedire; nam dum Concil. Trid. in d. cap. 4. ex copula illicita affinitatem ultra secundum gradum non produxit, satis innuit nec debitum cessare: nec ad rem pertinet, quod in contrarium expendebamus; nam respondendum est, Trident. in affinitate restringenda circa matrimonium plus concessisse, quare multò magis id quod minus est, videlicet usus matrimonii, non denegavit, ex regula Cui licet, de reg. jur. in 6. Deinde pro hac sententia expendi potest Pij V. declaratio, qui dum simpliciter, ac generaliter ait, nullam oriri affinitatem matrimonio obstantem, satis ex vi dictionis negativæ nulla, ostendit, nec usum matrimonii impediendum: & ita decisum fuisse, ex Aldano refert Barbosa in d. cap. 4. Concilii, n. 5. & tenuerunt Basil. de matrim. lib. 7. cap. 33. num. 6. Sanchez eod. tract. lib. 9. disp. 27. num. 14. Et in hoc impedimento ex affinitate superveniente posse Episcopum dispensare; immò & regulares ex delegatione suorum provincialium, latè probat Leander tom. 2. de matrim. disp. 24. q. 15. & 16. Ex hoc etiam incestu jure communi oriebatur impedimentum impediens matrimonium, cap. 1. 2. & 4. hoc titul. cap. si quis cum duabus 34. q. 1. de quo agunt Sanchez, Basilus, Leander & alii de impedimentis impediens agentibus; sed jam cessavit hoc impedimentum, ut alia similiter consuetudine legitime præscripta abrogata fuerunt.

Quibus ita animadvertis, jam apparet vera ratio præsentis assertionis; ideo per hanc affinitatem supervenientem non dissolvitur matrimonium, quia ob nullam causam supervenientem matrimonium legitime contractum potest dissolvi, ut probavi in cap. dilectus, de spons. cap. 2. de cognat. spirit. nec quoad thorum, quia alterius conjugis iniquitas alteri innocenti damno-fa esse non debet, contra regulam textus in l. non debet, ff. de reg. jur. transcriptam in cap. non debet, eod. tit. in 6. secus tamen est in sponsalibus de futuro contractis, quæ per affinitatem supervenientem ipso jure dissolvuntur, quia cum sponsus affinis fiat sponsæ, propter commixtionem corporum cum ipsius consanguinea, & sic affinitas inter eos oriatur, quæ matrimonium non admittit, necesse est ut sponsalia, quæ futuri matrimonii causâ contrahuntur, ipso jure irritentur, l. oratio 16. ff. de spons.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, nam ex ea tantum deducitur, conjugem incestuosam debere privari facultate petendi debitum, ut puniatur in eo, in quo deliquit, c. litteras, de tempor. ordin. non tamen, ut propter ejus factum uxor jure proprio privetur, & multò minus, ut vinculum matrimonii per se indissolubile dissolvi possit. Nec interest, quod pervenerit ad eum casum, à quo incipere non poterat; nam matrimonium sustinetur, etsi pervenerit ad casum, in quo contrahi non poterat, ut de furore superveniente probavi in c. dilectus, de spons. & de cognatione spirituali inter conjuges superveniente, in c. 2. de cognat. spirituali. Nec obstat augmentum difficultatis deductum ex dictis Conciliis Aquisgran. & Metensi; nam ea potius

6.
Traditur ratio ducendi.

7.
Dissolvitur dubitandi ratio.

potius Conciliabula, quam Concilia fuerunt: unde ea condemnavit Nicol. I. in Concilio Romæ celebrato, ut referunt Baronius tom. 8. anno 683, Corjolanus in *Summa Concil. eod. anno*, qui utriusque Synodi historiam tradunt. Difficilior est textus in d. c. 2. hoc tit. nam etsi illum de sponsalibus de futuro acceperint Panorm. & ceteri antiquiores ibi, quos sequitur Canisius ibi, eorum interpretatio facile convincitur ex illis verbis integris ipsius textus: *Quod cum quandam uxorem duxisset, quidam dissuasissent ei per mensem quod eam duxerat, carnaliter cognoscere. Et postea: Transacto vero mense, tam pater, quam alii propinqui coegerunt, ut matrimonium cum sponsa sua consummaret.* Igitur matrimonium contractum quidem erat, non tamen consummatum. Deinde ibidem hæc habentur: *Tue igitur inquisitioni taliter respondemus, quod si occultum esset huiusmodi peccatum, non posset rescindere matrimonium, quod publice contraxisset.* Ergo de matrimonio valido, & jam contracto agebat Pontifex, non de sponsalibus rescindendis. Rursus ibidem dicitur: *Imponenda est poenitentia major, quam de adulterio.* Ergo adulterium commissum est simul cum incestu, & ideo major poenitentia imponitur: ergo & matrimonium contractum erat, aliàs non esset adulterium. Nec te moveant postrema illa ejus capitis verba: *Ceterum si sponsam cognoverit antequam matrem, vel post, nunquam poterit eam, vel aliam in uxorem accipere.* Hoc enim ideo dicitur, non quia matrimonium non esset, sed quia consummato jam matrimonio, ob affinitatem, vel præcedentem consummationem, vel supervenientem consummationi, non licebat uti conjugio, ut rectè exponit Canisius loco citato. Quare Cujacius ibi, & Basilus de *marim. lib. 6. c. 13. & lib. 9. cap. 3.* textum illum acceperunt de matrimonio rato, & existimant Pontificem ibi non agere de dissolutione matrimonii contracti, sed de usu, & cohabitatione; itaque docere, quod si crimen occultum est, non separatur, non solum quoad vinculum, verùm nec quoad thorum; si autem publicum erat, quia cognovit matrem sponsæ, non autem sponsam ipsam, cum eo dispensetur, ut possit aliam in uxorem ducere, sponsam videlicet defuncta: si verò cognovit etiam sponsam, careat omni spe conjugii. Sed etsi subtilis sit hæc interpretatio, tamen literæ textus non congruit; siquidem dum Alex. docet dispensandum esse cum marito, ut aliam uxorem accipiat, nullam facit mentionem mortis prioris conjugis. Quare his omisissis verius credo, Alexandrum III. in eo textu dispensasse, ut soluto matrimonio rato posset sponsus aliud inire, quia juxta sententiam probabiliorum Pontifex potest matrimonium ratum irritare, ut defendunt Scotus in 4. dist. 31. q. 1. Paludanus, Almainus, & alii Theologi apud Patrem Sanchez lib. 2. de matr. disp. 14. & 19. Araujo in *dissert. moral. tract. 2. q. 19. n. 74.* & ita textum in d. cap. 2. accepit leGaufre in *parat. ad hunc titul.*

8. Exponitur cap. de incestu 35. q. 3.

Sed supra traditis primò obstat textus in cap. de incestu 35. q. 3. ubi Julius Pontifex agens de incestuosus peccantibus, & poenitentiam cum catechumenis agentibus, ait se illas incestuosas conjunctiones prohibere, ita ut *qua hæcenus statuta sunt, non dissolvat.* Ergo matrimonia ab incestuosus contracta, nec quoad thorum, seu cohabitationem dissolvuntur. Tandem in fine ipsius D. D. Gonzal. in *Decretal. Tom. 18.*

textus ait Pontifex, *His quibus illicita conjugia negantur, concedi meliora conjugia.* Ex quibus verbis deducitur, incestuosus, quibus usus matrimonii jam contracti, propter supervenientem affinitatem negatur, concedi aliud matrimonium contrahere. Igitur quia propter incestum ad eod matrimonium dissolvitur, ut liceat novum inire. Primæ difficultati respondendum est, illa verba, *qua sunt hæcenus statuta*, non esse referenda ad matrimonia incestuosa, seu ab incestuosus contracta, sed ad Ecclesiæ statuta jam circa poenas incestuosorum facta, quæ nullo modo convellere, aut mutare intendebat Julius, sed potius firmare. Secundæ difficultati respondendum est, ea verba esse accipienda de matrimoniis contractis ante incestum commissum, vel postea, cum ex dispensatione illis conceditur matrimonium contrahere: quæ interpretatio facile colligitur ex littera ipsius textus, prout habetur in Concil. A-gathensi can. 61. & in cap. hoc 2. 35. q. 3. & in Concil. Turon. 2. can. 22. & in addit. ad capitul. cap. 200. ubi ita legitur: *Sed quibus illicita conjunctio interdicitur, nisi hi sunt, quos Sanctorum Patrum decreta conjugio copulari prohibent, habebunt merendi melioris conjugii libertatem.* Et ita verba illa sunt referenda ad eos, quibus prohibitum non est defunctis uxoribus cum aliis matrimonium contrahere.

Secundò supra traditis obstat textus in can. 41. 9. Concil. Tribur. in illis verbis: *Si quis legitimam duxerit uxorem, & impediente quacumque domestica infirmitate, uxorium opus non valens implere cum illa, frater verò ejus suadente diabolo, adamantus ab ipsa, elanculum eam humiliaverit, & violatam reddiderit, omni modo separetur, & à neutro ulterius eadem mulier contingatur. Igitur conjugium, quod erat legitimum, fraternâ commaculatione est pollutum; & quod erat licitum, illicitum est factum, ut Hieronymus ait: Mulier duorum fratrum non ascendat thorum; si autem ascendit, adulterium perpetravit. Quia verò humana fragilitas promior est ad labendum, aliquo modo muniatur ad standum: idcirco Episcopus considerata mentis eorum imbecillitate, post poenitentiam suâ constitutione peractam, si se continere non possint, legitimo consoletur matrimonio: ne dum sperant ad alta sublevari, corruant in cœnum.* Ex quibus verbis deducitur, dissolvi matrimonium propter affinitatem supervenientem, & conjuges si se continere non possint, legitimo consolari posse matrimonio. Igitur quia licet incestuosus aliud legitimum matrimonium contrahere. Pro cujus difficultatis solutione dicendum est, quod licet superveniente affinitate conjug, quæ incestum, adulteriumque commisit, non possit petere debitum à conjugè, nec conjug sciens impedimentum possit amplius cum conjugè commiseri, cap. discretionem 6. cap. 8. hoc titul. tamen peractâ poenitentia si se continere non possint, ex misericordia potest Episcopus cum eis dispensare, ut ad invicem conjugantur, ut supra probavi; de qua dispensatione accipiendus est dictus canon 41. ut videlicet peractâ poenitentia, si se conjuges continere non possint, legitimo matrimonio consoletur, id est antiquo matrimonio legitime contracto utantur, cujus usus sequestratus erat ob affinitatem supervenientem; & ita illa verba, *legitimo matrimonio*, non referas ad novum, sive secundum conjugium, sed ad primum, & antiquum.

Exponitur can. 41. Concil. Tribur.

